

ПРО ДЕЯКІ КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЗАСУДЖЕНИХ НА ГУМАННЕ СТАВЛЕННЯ

Автухов Костянтин Анатолійович, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник.

Вивчаючи гуманізм та повагу до людської гідності у межах відповідних принципів виконання-відбування покарання, А. Х. Степанюк зазначає, що регулюючи кримінально-виконавчу діяльність органів та установ виконання покарань, КВК України повинен гарантувати засудженим дотримання при здійсненні процесів виконання-відбування покарань міжнародно визнаних прав людини, що інкорпоровані в Конституцію України. Зокрема, у статті 28 Конституції України знайшло своє відображення поняття людської гідності, що є основним у концепції прав людини: «Кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність поводженню чи покаранню». Стосовно до засуджених це означає, що в основі втілення принципу поважання прав людини знаходяться правові гарантії захисту їхньої гідності [1, с. 16-17]. Як форма прояву соціальної і моральної свободи поняття гідність включає в себе право людини на повагу, визнання її прав і одночасно передбачає усвідомлення нею свого обов'язку і відповідальності перед суспільством [2, с. 82].

Принцип гуманізму у відношенні засуджених, що відбувають покарання, ґрунтується на положенні статті 3 Конституції України, яка декларує, що в Україні людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Свою інфраструктуру принцип гуманізму одержує в першу чергу в нормах кримінально-виконавчого законодавства, що визначають правове положення засуджених. Норми кримінально-виконавчого законодавства покликані інкорпорувати уявлення про гуманізм як про людинолюбство, милосердя, любов до ближнього в правову систему, у діяльність органів та установ виконання покарань. У результаті такої інкорпорації розуміння гуманізму виконання покарання як кримінально-виконавчої діяльності, не позбавленої людяного ставлення до засудженого, здобуває вищу юридичну чинність, спираючись на авторитет закону. Утілення принципу гуманізму як вимоги застосовувати покарання на основі поваги до людської гідності засуджених сприяє пропагуванню серед населення відповідних поглядів на покарання і методи впливу на засуджених.

Разом з тим, було б невірним, як вважає В.О. Уткін, зводити гуманізм до лібералізму в кримінально-виконавчій діяльності, до всіляких послаблень для засуджених при виконанні (відбуванні) покарання [3, с. 63]. Очевидно, адміністрації органів та установ виконання покарань необхідно враховувати, що в кримінально-виконавчій діяльності принцип гуманізму здобуває об'єктивні характеристики, тому зовсім неприйнятно ставити його втілення в підпорядкованість від капризів і примх засуджених, як це, по суті, пропонує робити О.І. Зубков, який вважає, що реалізація принципу гуманізму поставлена в пряму залежність від поведінки, бажання і настрою засуджених [4, с. 15]. Інколи гуманне ставлення до засуджених навіть протиставляється аморальній поведінці: усяка діяльність, несумісна з гуманністю, вважається аморальною [5, с. 120].

Т. В. Рудник пропонує під принципом «гуманізму» в кримінально-виконавчому праві розуміти систему поглядів (ідей) щодо визнання людини, її життя і здоров'я, честі та гідності, недоторканості і безпеки найвищою соціальною цінністю, які забезпечують закріплення в його нормах та інститутах таких цілей, завдань, методів виконання та відбування кримінальних покарань, які не принижують людської гідності та не спричиняють фізичних та моральних страждань, а спрямовані на захист громадян

і суспільства, з одного боку, а з іншого покликані виправляти засуджених, сприяти їх ресоціалізації; забезпечення правового статусу засуджених; зведення суворості покарання до мінімуму, який необхідний для досягнення цілей покарання; стимулювання правислухняної поведінки засуджених, підготовка їх до повноцінного життя в суспільстві [6, с. 71].

Список використаних джерел (посилань):

1. Степанюк А. Х., Яковець І. С. Втілення міжнародних стандартів у практику діяльності кримінально-виконавчої системи України: Монографія. – Харків.: ТОВ „Кроссрод”, 2007. – 183 с.
2. Філософський словник. - К.: Головна ред. УРЕ, 1973. - 600 с.
3. Уткин В.А. Курс лекцій по УИП. Общая часть. - Томск: Томск. госуд. ун-т, 1995. - 94 с.
4. Комментарий к Уголовно - исполнительному кодексу Российской Федерации / Анисимков В.М., Артамонов В.П., Баунов В.В. и др. / Под ред. А.И.Зубкова. - М.: Инфра - М - Норма, 1997. - 408 с.
5. Философский энциклопедический словарь. - М.: ИНФРА - М, 1997.-576 с.
6. Рудник Т.В. Гуманізм як принцип кримінально-виконавчого права // Підприємництво, господарство і право : Науково-практичний, господарсько-правовий журнал / Ін-т приватного права і підпр-ва АПрН України та інш. – Київ, 2007. – № 11. – С. 142-145.